

GOSPODAR-SKI LIST V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in uprava Maribor, Slomškov trg št. 20

IZNAJA VSAKEGA PRVEGA V MESECU
Cena inseratom po dogovoru
CENA: 100 Din letno, inozemstvo 200 Din

Nekaj o sadjarstvu in o sadjarskih združenjih.

V marčni številki nekega württembergškega lista je bil sledeč članek:

Tržno poročilo iz Hamburga.

Radi splošne krize je prodaja namiznega sadja zelo otežkočena. Zato so sadjarji primorani, da prešajo svoje žlahtno sadje, ker bi jim drugače segnilo.

Tržno poročilo istega meseca iz Hamburga pa se glasi sledeče:

Neka tukajšnja veletvrdka je prodala v zadnjem tednu nič manj ko 50.000 zabojev in 900 sodov ameriških jabolk. Trgovina z ameriškimimi jabolkami je slej ko prej zelo živahna.

Ali ni to čudno? Na eni strani preobilica; na drugi strani uvoz, ki gre v milijone. Vse to kaže na velik nedostatek v sadjarstvu in organizaciji prodaje. In kar velja za Nemčijo, velja še v veliko večji meri za nas.

Ta ameriška jabolka, ki krasijo prodajalne in stojnice ne samo v Nemčiji in drugih državah, nego tudi žalibog pri nas, ki imamo gotovo najžlahtnejša jabolka, kar jih premore svet in za katero tuje blago se plačuje danes pri nas Din 24.— za kg ne prihajajo iz Kalifornije nego rastejo nekaj višje v državah Oregon in Washington ob obali Tihega oceana. Podnebje je precej slično našemu z razliko, da je naša zemlja prikladnejša in so zato naša jabolka boljše po okusu in imajo finejši aroma, dočim je ameriško jabolko brez prave vsebine in vodeno.

Ameriški farmer-sadjar pa ne gospodari morda ceneje kot naš kmet. Mezde so veliko večje kot pri nas, kljub temu pa spravi svoja jabolka z dobičkom ne samo na ameriška tržišča, nego v veliki meri tudi v evropske države, ki so oddaljene ne par sto kilometrov kot pri nas, nego nad 11.000 kilometrov.

V čem obstoja tajnost tega izvanrednega uspeha?

Oglejmo si enkrat eno teh občin, ki se bavijo izključno s sadjarstvom. Normalna površina posameznih sadonosnikov znaša 30 akrov (1 acre je pribl. 40 arov). Vsak tak sadonosnik je zvezan z glavnim vodom naprave za namakanje. Zemlja se redno in stalno zrahljuje ter ni v sadonosnikih nobene trave, še manj pa kakih drugih kultur. Goji se samo nekaj vrst, katere so strogo določene po kakovosti zemlje in legi sadonosnikov. Drevesa stojijo strogo v vrstah in v razdalji, ki dopušča dostop solncu in zraku. Točno se razlikuje starost, ki pa ne presega 25. leta.

Kadar preti mraz in slana, zatulijo rogi ali sirene, vse hiti v sadonosnike, zažge kadila, ki se stalno nahajajo v posodah in vleže se težak neškodljiv dim na cvetoče drevje in odstranjena je vsaka nevarnost. Škropi se po šestkrat na leto, samo med cvetjem ne. Obiranje, sortiranje ter opremljenje blaga za prodajo je znanost za sebe. Obira se vse z roko in se polaga sadje, ki odgovarja, vsako jabolko zase na leseno volno v ročno košarico. Če jabolko ne odgovarja po teži ali zunanosti vsem zahtevam, se brezobzirno skartira. Ameriški standart zahteva namreč, da odgovarja posamezni velikosti jabolka tudi določena teža. To in lepa zunanost ameriškega jabolka mu daje prednost pred vsakim drugim in doseže ceno kot nobeno drugo.

Potem pa so sadonosniki zapuščeni in sadjarji so zaposleni skozi tedne v skladiščih svojih združenj, katere so jim izplačale nekaj na račun oddanega sadja. Tam delajo od ranega jutra do poznega večera po strogo zarisanim načrtu: po skrajno točnih in strogih predpisih se sadje še enkrat presortira, zapaka in odpremi. Vsako jabolko, ki ni v vsakem oziru popolnoma brezhibno, mora brezpogojno v sadni mlin za sadjevec ali marmelado.

Vsaka krajevna organizacija je včlanjena v zvezi, ki ima diktatorično oblast. Slednja, ki je stalno v najtesnejših odnosih s poljedelskim ministrstvom, ima dvoje nalog: da plasira žetev na ameriških in evropskih sadnih borzah po najboljših cenah in da ugotovi in določi najžlahtnejše in najprikladnejše vrste jabolk, upoštevajoč pri tem zemljo in lego posameznih sadonosnikov.

In pri nas?

Predaleč bi šlo, če bi hoteli navesti in raztolmačiti vse posameznosti tega ameriškega načina gojitve in prodaje sadja. Zato sta poklicani pri nas v prvi vrsti sadjarsko in vrtnarsko društvo s svojimi podružnicami ter naša štajerska sadjarska zadruga v Mariboru, ki je s svojimi propagandnimi in poučnimi tečaji ravno letos znatno prispevala k povečanju zanimanja naših sadjarjev za negovanje sadonosnikov in resnično se je letos škropilo v naših sadonosnikih veliko več kot prejšnja leta in blagoslov tega dela ne bo izostal. Zanimanje za naše sadje je letos veliko, vprašanje je le, če nam bo denarna kriza in devizne odredbe omogočile izkoristiti letošnjo dobro konjunkturo doma in na inozemskih tržiščih. Kadar se bodo naši sadjarji vsi kot en mož oklenili svoje edine pravilne organizacije za prodajo svojega sadja ter ji s tem tudi omogočili, da bo vršila svoje delo v korist in procvit našega kmeta, takrat nastopijo tudi za naše sadje časi,

da bomo tudi pri največji konkurenci naše sadje prodali z lahkoto in po veliko boljših cenah kot sedaj.

*

Kmetijsko ministrstvo o šmarnici.

O šmarnici je kmetijsko ministrstvo izdalo ta-le pojasnila:

1. Po čl. 23 zakona o obnavljanju in pospeševanju vinogradništva je prepovedano razmnoževati in saditi samorodnice (neposredno rodne hibride kakor šmarnica, izabela, klinton, jork madejra in dr.), in to iz razloga, da bi se vzdržala kvaliteta naših vin na dostojni višini in bi se jim ohranil dober glas.

2. Po § 12. zakona o vinu je prepovedano spravljati v promet in prodajati vina od samorodnic.

3. Potemtakem krčenje že obstoječih vinogradov samorodnic ni obvezno in vsakdo, ki jih že ima, lahko take vinograde še nadalje ohrani, toda ne sme vina iz teh vinogradov spravljati v promet in prodajo, nego mora to vino zadržati doma za lastno potrebo in mora plačati za vsaki trs samorodnic banovinsko takso v predpisanem iznosu; za dravsko banovino torej sedaj 0.15 Din letno od trsa.

4. V interesu zdravja samih lastnikov takih vinogradov s samorodnicami in članov njihovih družin, kakor tudi v interesu ohranitve dobrega glasu naših vin ter živahnejše kupčije z našim vinom doma in v inozemstvu je, da svoje vinograde samorodnic precepajo ali izkrčijo in na njihovo mesto zasadijo izbrane domače vinske in namizne sorte vinske trte; če pa zemljišče ni primerno za vinograd, naj ga zasadijo s sadnim drevjem ali ga uporabijo za druge kulture; to tem prej, ker za domačo potrebo neporabljenega vina od samorodnic ne morejo in ne smejo nikomur prodati, ker je to kaznivo po vinskem zakonu z zaporom 7 do 30 dni in z denarno globo 100 do 10.000 Din ali z eno od teh kazni; ako bi se tako vino našlo v prometu, se zapleni in uniči ali denaturira in proda v korist državnega kmetijskega sklada.

Kraljevska banska uprava je v okrilju proračunske možnosti doslej dajala nagrade za precepjanje šmarnice ter dodeljevala brezplačno trsje za izkrčeno šmarnico, oziroma dajala denarne prispevke za nabavo trsja za izkrčeno šmarnico; v manj ugodnih legah je dajala prispevke za nabavo semena za druge kmetijske kulture. Dalje je po vseh vinogradnih srezih kakor tudi na banovinskih kmetijskih zavodih prirejala tečaje za precepjanje šmarnice in razdeljevala brezplačno gumijeve trake za precepjanje.

*

Nekaj o spremembi kmečkih dolgov.

Kako rešiti vprašanje spremembe kmečkih dolgov? Iz kratkoročnih posojil napraviti dolgoročna, bi se reklo, najprvo sedanje obveznosti plačati ali v gotovini ali pa z obveznicami. Ker so pa upniki v glavnem denarni zavodi, kateri so vloge svojih vlagateljev dali v posojila, bi pomenilo v slučaju, da se odplača obveznosti z obveznicami, dati vlagateljem mesto gotovine te obveznice. To je seveda nemogoče, ker bi se takemu koraku uprli vlagatelji in bi to značilo povsem prisilno dejanje. To bi se lahko zgodilo le v slučaju, da bi denarni zavodi razpolagali z zelo dolgoročnimi vlogami, kar pa seveda ne obstoja in ako že, so to zelo redki slučajji. Radi tega je potrebno dolgoročnih hipotekarnih kreditov za ozdravljenje tega vprašanja. Vsled padca cene zemljišču, ki je veliko pod normalo, je vsako hipotekarno posojilo tudi sigurno. Vsled tega je mogoče to vprašanje rešiti edino v tem, da dobimo nova sredstva, in to je posojilo ali zunanje ali pa notranje. Preostalo bi še en korak za ozdravljenje tega vprašanja in ta bi bil v povečanju obtoka bankovcev. Splošno je znano, da je danes premalo obtoka denarja in od tod izvirajo tudi vse današnje neprilike na denarnem trgu. Obtok bi se naj zvišal za toliko, kolikor znašajo kmečki dolgovi ali z drugimi besedami, zlata podlaga bi se naj znižala od 35% na 25%.

Prav lahko se zgodi, ako se ne bode našel primeren način rešenja tega perečega vprašanja, da bodo kratkoročna posojila in krediti sami od sebe postali dolgoročni, kar bi seveda bil najenostavnejši način rešenja vprašanja.

*

Razdolžitev kmeta.

Naš slovenski kmet je zašel po vojni vsled več vzrokov, ki ne leže v krivdi kmetov samih, v tako težke gospodarske razmere, da njegove kmetije niso več uspevale, marveč da se je moral močno zadolžiti. Upal je vedno in pričakoval, da se bodo težki časi gospodarskega propadanja vendar spremenili v boljše tako, da se bo kmet prav v vsem počutil na svoji zemlji kot največji in najboljši gospod.

A mesto izboljšanja — še korak navzdol k propasti. Kmet za svoje z žulji svojih rok, s trdom in z znojem svojega obraza pridobljene poljedelske proizvode ni takorekoč ničesar dobil in izkupil. Svoje življenjske potrebščine (blago in drugo) je pa moral prav tako drago plačevati, kakor takrat, ko je svoje pridelke najboljše vnovčil. Še več! Zadnje čase tistih niti v denar ne more spraviti. Kakor Lazarju se godi kmečkemu ljudstvu v gospodarskem življenju narodov.

Kmet je zabredel v dolgove. Zadolžiti se, je lahko delo, tem težje dolgov se iznebiti; tudi s plačevanjem obresti so že združene velike težave. Tako se je zgodilo, da je vsled nemožnosti vnovčenja lastnih pridelkov kmet za-

ostal s plačanjem obresti. Zapel je hoben, ki je toliko kmečkih domačij izpraznil in jih izročil novim ljudem v oskrbovanje ter morda v prav isto usodno pot končanja.

Prisilna sodna prodaja slovenskih kmečkih domačij ob narodni meji pa ima za naš narod še narodnostno izgubo. Gospodarsko jačji drugorodni element (Nemci) pokupijo take domačije; na naših tleh se ustvarja nacionalna in gospodarska podlaga za širjenje tujcev.

V dneh gospodarske stiske kmečkega ljudstva je dolžnost javne oblasti, da skuša resnično omiliti bedo svojih narodov, predvsem pa onih, ki nosijo pravzaprav na svojih plečih vse breme davčnega načina. Taki poskusi omiljenja bede imajo lahko koristni namen in uspeh, ali pa samo vzbujajo videz, da bodo koristili, dočim je uspeh že od vsega početka dvomljiv in vprašljiv.

Ozreti se hočemo na naš zakon o zaščiti kmetov, ga pregledati in ugotoviti njegove solnčne in tudi senčne strani.

Smoter omenjenega zakona

je gospodarska zaščita kmetov; pod zaščito tega zakona ne spada vsak lastnik ali imetnik kmetij, torej posestnik v zmislu običajnega razumevanja pojma kmeta, marveč uživa v zakonu opisano zaščito le oni:

1. ki obdeluje zemljo sam, ali s člani svoje rodbine in
2. čigar obdavčeni dohodek izvira pretežno od kmetijstva;
3. če ne presega njegovo posestvo 75 ha za obdelovanje sposobne zemlje = njive, sadovnjaki, vinogradi, travniki, razen pašnikov.

Kdor se hoče torej poslužiti omenjenega zakona, mora izpolniti oba spredaj opisana pozitivna pogoja in obenem ne sme biti veleposestnik (negativni moment).

Izjema od občega določila, da mora kmet obdelovati zemljo sam, ali pa s člani svoje rodbine, nastopi, ako ne more ta oseba vsled bolezni ali vsled slabosti sebe ali svojih rodbinskih članov sama obdelovati svoje zemlje; maloletni otroci kmetov, dokler ne postanejo polnoletni, in kmečke zupuščine, dokler se ne izroče dedičem, spadajo pod ta zakon, čeprav prvi sami ne obdelujejo zemlje, v drugem primeru je pa osebno obdelovanje izključeno, ker zapustnika ni več, dedič pa še ni postal lastnik podedovanega zemljišča.

Potrdila o tem, kdo je kmet, izdajajo občine na zahtevo kmeta-dolžnika, ali na zahtevo sodišča; ta potrdila mora potrditi tudi srezko načelstvo.

Zaščita kmetov

pa obstoji od 20. aprila 1932 naprej v tem:

1. da se odložijo vse tekoče javne prisilne prodaje premičnih in nepremičnih stvari zaščitenih kmetov;
2. da se novih prodaj takšne imovine ne sme dovoljevati;
3. da se ustavljajo vse prisilne uprave in odvzemi zarubljenih stvari, ki se izvrše, da se prenesejo stvari od dolžnika-kmeta v hrambo tretje osebe;

4. dolžnik-kmet (njega porok in nerazdelni dolžnik) plača za svoje izvršljive dolgove največ samo 6% obresti, čeprav je bil obsojen na višje obresti; le tedaj, ako so določene nižje, plača kmet te nižje obresti.

Za zaščitenega kmeta so vobče dovoljene najvišje le 6% obresti letno. Preko te najvišje dopustne obrestne mere gre zakon samo v teh dveh slučajih:

1. ako upnik še pred vložitvijo tožbe prostovoljno odloži dolžniku-kmetu plačilo dospele terjatve, ali

2. ako umakne že vloženo tožbo.

V teh dveh primerih se sme dogovoriti največ 10% obresti letno, brez ozira na to, ali so ble prej dogovorjene višje ali nižje obresti.

Dogovori, da bo kmet plačal višje kakor 6% obresti letno, ako mu upnik dovoli odložitev izvršbe, ali višje kot 10% obresti letno, ako upnik dovoli odlog plačila, ali ako tožbo umakne, so neveljavni; sodišče samo ne sme višdar imajo že v spisu samem zadostno oporo za to, da je dotični zavezanec zaščiteni kmet. Velikokrat to dejstvo iz spisa ne izhaja s potrebno sigurnostjo, ali pa sodišča vsled preobloženosti z delom to prezrejo, tedaj mora vsak zavezanec sam, ako smatra, da spada pod zakon o zaščiti kmetov, predlagati pri izvršilnem sodišču, da se javno dražbo odloži. V tem primeru bo sodišče na zavezančev predlog zaprosilo pristojno občino za potrebno potrdilo, izvršilno postopanje bode pa sodišče ustavilo vse dotlej, da bo sklep o odložitvi prisilne dražbe postal pravno-močen, to je, ako ga ne bo mogoče izpodbijati z rekurzom (s pritožbo).

Močnejše pa je zakon zaščiti kmete-dolžnike,

ki so se jim njihovi predmeti (premičnine ali nepremičnine) prodale na javni dražbi, ako je kupil na javni dražbi prodane predmete:

1. zahtevajoči upnik sam ali
2. oseba, ki je z njim v sorodstvu ali svaštvu do druge stopnje, ali
3. zastopnik (pooblaščenec) zahtevajih obresti niti prisoditi, niti dovoliti izvršbe za nje.

Poroki in nerazdelni dolžniki kmetov uživajo tudi omenjene ugodnosti.

Tozadevna zaščita kmeta velja, dokler se ne izda kmeta o spremembi kmečkih dolgov, vsekakor pa preneha veljavnost zakona najkasneje 6 mesecev, računajoč od 20. 4. 1932, dalje, to je 20. 10. 1932.

Sodišča so sicer po svoji službeni dolžnosti dolžna, da prisilne dražbe, ki so tekle dne 20. 4. 1932, odložijo, kajčega upnika.

Ta pojačena zaščita velja že od 19. 3. 1932 dalje.

Te vrste dražbe, ki so se izvršile po 19. 3. 1932 za dolgove zaščitenih kmetov in pri katerih je izdražbal prodajane predmete eden izmed gornjih oseb, se razveljavijo.

Posledica razveljavljenja je ta, da mora kupec izdražbane predmete vrniti kmetu, kadar mu kmet vrne kupnino s 6% obresti letno od dne, ko je kupec plačal kupnino. Ako je kupec

izdražbane predmete že prodal ali daroval dalje, ali pa so sicer prešle v tretje roke, torej ako izdražitelj ne more več stvari vrniti, tedaj mora povrniti kmetu pravo vrednost izdražbanih predmetov, ki so jo imeli na dan dražbe, dočim mora kmet vrniti kupnino s 6% obresti letno od dne, ko je kupec položil kupnino; kmet lahko zahteva tudi povračilo škode, ako je stvar manj vredna ali poškodovana.

To poročilo prave vrednosti mora zahtevati zaščiteni kmet v šestih mesecih, ko dobi ta zakon obvezno moč, to je najkasneje do 20. 10. 1932.

Za prenos nepremičnin od kupca-zdražitelja nazaj na zavezanca se ne plača ponovne prenosne takse.

O sporih zaradi vrnitve predmetov in zaradi povračila resnične vrednosti odločajo izvršila sodišča.

Kljub tem določilom pa morejo doseči prisilno dražbo: narodna banka, državna hipotekarna banka, privilegirana agrarna banka, državni zaklad za terjatve, za katere se vodi izvršba na osnovi sodnih odločb (n. pr. bolniški stroški), samoupravna telesa (banovine, občine, OUZD itd.) in njihove hranilnice ter zadruga, ki so organizirane in poslujejo po veljavnih zakonih o zadržgah.

Tudi za preživninske terjatve proti dolžniku-kmetu in za terjatve, ki izhajajo iz njegovega kaznjivega dejanja (razne odškodnine, boleštine itd.) se lahko doseže prisilna dražba kmetove imovine.

Zlasti pa lahko vsakdo za vse svoje terjatve, ki so nastale po dnevu 20. 4. 1932, predlaga pri sodišču prisilno dražbo in isto izvede.

Poleg teh določb vsebuje zakon tudi še predpise, kako se odpomore denarnim zavodom, ki so vsled odložitve izvršb zašli v plačilne težkoče:

1. vsled obče kreditne krize ali

2. vsled neobičajnega in prekomernega dviganja vlog, pod pogojem, da so vrednosti zavoda večje od bremen.

V tem primeru določa ministrski svet na zahtevo prizadetega zavoda po predlogu ministra za trgovino in industrijo roke za izplačilo vlog in drugih terjatev. Predpišejo se tudi ukrepi, ki so potrebni za redno poslovanje zavoda ter za varnost vlagateljev in ostalih upnikov. Minister za trgovino in industrijo ima pravico, da prizadetemu denarnemu zavodu postavi komisarja, ki stalno nadzoruje poslovanje zavoda.

Ostali del zakona je postavil v veljavo nekaj predpisov novega izvršilnega zakona, kar pa za Slovenijo ni ničesar novega z ozirom na to, da že danes veljajo prav enaka določila.

(Konec prihodnjič.)

*

Kmečkim dekletom v opozorilo.

Vsem dekletom, ki sanjajo o tem, da bi v službi v mestu našle lepše življenje, kakor ga imajo na deželi, sledeče:

Casi, ko so dekleta z dežele v mestih lahko našla službo kot služkinje ali to-

varniške delavke, so minuli. V tem oziru je v mestih nastopila kriza. Tovarne so skrčile obrate in ne rabijo novih delovnih moči, večina gospodinj pa je vsled vsestranske krize tudi v takem položaju, da ne more sprejeti novih služkinj. Dekleta, ki brezsmiselno pridejo v mesto iskat službe, se navadno po več dni brez uspeha potepajo po mestih in iščejo službo, nazadnje pa se morajo vrniti domov. Taki slučajji so vedno bolj pogosti.

Vse to nas sili, da svetujemo vsem dekletom: »Nikar ne silite v mesta! Prejšnje služkinje še sedaj izhajajo, a za nove skoraj ni mest.«

Tistim, ki so pa tako revne, da doma nimajo niti kruha, niti obleke, niti dela in so prisiljene iti po svetu si iskat zaslužka, polagamo na srce sledeče:

Prede se podaste na pot, se oglasite pri domačem dušnem pastirju in se z njim posvetujte. On vam bo povedal, kaj vam je storiti.

Brez denarja se nikar ne podajate na pot. Vsaka lahko računa s tem, da službe ne bo mogla takoj najti in bo navezana na to, kar s seboj prinese.

Vsaka se naj čuva pred zapeljivci. Vedno več je takih, ki se na potu ali na kolodvorih prištolijo k neizkušnim dekletom in jih z obljubo, da jim prekrbijo službo ali prenočišče, zapeljejo. Nasedlo je že marsikatero dekle in spregledalo šele takrat, ko je bilo prepoznano.

V Ljubljani se obrnite na osebo, ki nosi na rokavu belo-rumen trak z napisom: »**Kolodvorski misijon**«. Ta vam bo dala potrebne nasvete. Do drugih ne imejte zaupanja.

V Mariboru dobite potrebna pojasnila v Marijanišču (Gregorčičeva ulica). Katera za to ulico ne ve, naj vpraša stražnika, ki je pri kolodvoru. Na druge neznane ljudi se nikar ne obračajte z vprašanji, ker ni mogoče vedeti, komu se sme zaupati in komu ne.

Gospodinjam, ki iščejo služkinje. Gospodinja, ki išče služkinjo, često ne ve, kam bi se obrnila, da bi dobila dobro dekle. Vsem takim priporočamo, da se obrnejo na vodstvo Marijanišča v Mariboru (Gregorčičeva ulica). Tam dobijo vse potrebne nasvete.

*

Padanje vrednosti zemeljskim zakladom.

Zadnje čase se vedno bolj množe poročila o novih najdiščih diamantov v Afriki. Pa ne le diamantov, ampak tudi srebra je čedalje več. Posledica tega je, da pada srebrna cena. Tudi zlata produkcija se vedno bolj večja in pri draguljarjih se stalno kopičijo skladi dragih kamnov, ki jih ne more nihče kupiti, ker so predragi. Taka je podoba, da na eni strani svet ne ve, kam bi s svojimi bogastvi; po drugi strani pa ljudje stradajo in umirajo od lakote.

Obubožanje sveta je res povzročilo nezasišano razvrednotenje vrednot. Zlato, ki so po njem nekoč hrepeneli in segali vsi ljudje, je izgubilo dobršen del svojega prednostnega položaja. Dokler tvori podlago denarja najmočnejših svetovnih držav,

se bo še nekako držalo. V resnici pa je že izgubilo mnogo svoje privlačnosti. Ali ni že dovolj značilno dejstvo, da ga ne najdemo skoro nikjer v prometu? Kdor ga ima, ga skriva v najglobljih zakladnicah pod zemljo, svet ga pa ne bo kmalu niti več poznal.

Navzlic vsem pretresljajem, ki jih je doživelo zlato v zadnjem času, pa se njegovo pridobivanje večja. Vsako leto ga izkopljejo 455.000 kg, največ v južni Afriki (220.000 kg), potem v Ameriki (60.000 kg), v Aziji in na Uralu (50.000 kg), v Južni Ameriki (20.000 kg) in v Rodeziji (20.000 kg).

Še večje razvrednotenje kakor zlato pa doživljajo diamanti. Doslej so našli in spravili v promet 20.000 kg diamantov s 100 milijoni karatov. Ta množina bi vsekakor zadostovala za dolgo dobo povpraševanja. A ljudje so nenasitni. Vedno iznova odhajajo kopači pod zemljo, da izderejo geološkim plastem kristale in jih vržejo na trg, kjer se vrši kupčija.

Že leta 1926 je ponudba diamantov dosegla višek. Takrat smo tudi doživeli, da niso neki komisiji dovolili pregledati diamantnih ležišč ob reki Oranje. Diamantna polja so zaprli z bodečo žico in vlada Kapske kolonije je dala ukaz, da se morajo diamanti zbirati in izročati samo po njej. Ta ukrep je izšel zategadelj, da bi se preprečil padec cen, ki je grozil diamantski industriji. Danes pobašejo 35% letne produkcije diamantov trezori južnoameriškega sindikata za diamante, Beers Corporation in druge tvrdke, ki trgujejo z diamanti. Na ta način se skuša cena diamantov obdržati vsaj na neki višini.

Manj od diamantov so izgubili na vrednosti rubini, ki jih pridobivajo v Burmi. Ta produkcija še danes ne presega produkcije pred 1000 leti in delj. Vse zemske zaklade je v ceni prekosil edino radij, ki se mu zaradi redkosti nikakor ne more zmanjšati vrednosti.

*

Pokrajina bodočnosti.

So še na svetu tla, ki čakajo na človeka, da jih odpre javnosti, preorje, obdela in uživa sad dela. K pokrajinam bodočnosti spada brezdvomno severnoameriška Kanada, ki šteje danes komaj 10 milijonov prebivalcev, a bi jih prav lahko sprejela in prehranila 100 milijonov. Treba bi bilo samo pozidati mesta in jih zvezati z železnico. V Kanadi je še dovolj dela za človeštvo.

Zemeljski zakladi Kanade so neprecenljivi. Tamkaj so na celem svetu največje zaloge premoga, katere bi bilo nemogoče izčrpati v tisočletjih. Zelo mnogo je železne rude. Poleg Afrike daje Kanada svetovnemu trgu največ zlata. Kanada posedata tudi svetovni monopol na pridelavo nikla.

Pretežni del kanadske posesti je državna last. Farmerjem daje država zemljo brez zakupnine; njej je predvsem ležeče na tem, da se spremeni doslej neobdelana zemlja v rodovitno. V Kanadi prospeva tobak in vinogradi rodijo plemenita vina. Kanadske jabolke se razpošiljajo po celem svetu. Znana je kanadska pšenica, s katero se preplavlja tudi Evropa.

Skraja so bili mnenja, da v Kanadi ne bo rodila pšenica, saj je vendar zemlja zamrznjena do marca. Uporabili so pri pridelavi pšenice najbolj moderne načine in so dosegli, da je tamkaj zrela pšenica v 90

dneh. Sedaj si prizadevajo, da bi dosegli še hitrejšo žetev in s tem omogočili pridelavo pšenice tudi po onih neizmernih kanadskih ozemljih, ki se razprostirajo proti severnemu tečaju. Treba pomisliti, da sije v poletnih časih v tečajnih krajih solnce noč in dan in da bi bila pšenica izpostavljena rasti celih 24 ur.

Kanada je dežela »neomejenih možnosti« in bo tekom 100 let podarila človeštvu še marsikateri uspeh in dovolj bogastva.

*

Gospodarska vprašanja in odgovori.

Vprašanje: Imam 10 hl vina, ki sem ga čistila s taninom in z želatino, a vseeno se vino noče očistiti. Kako čistim vino, kjer želatina in tanin nista učinkovala in je čistilo najbrže obtičalo v vinu?

Odgovor: Da se vino z želatino in s taninom noče očistiti, bo najbrže krivo, da ste vzeli preveč želatine (pravilno se vzame le 12 do 15 gramov želatine in 8 do 10 gramov tanina na 1 hl in ne več) ali da čistila niste pravilno pripravili ali pa da vino ni bilo godno za čiščenje, to je, da ni popolnoma pokipelo ali pa da ima kako napako, da na primer rjavi.

Če vino še sladi, potem povzročite, da bo popolnoma pokipelo, na način, da ga pretočite, prezračite, mu dodate čistih vinskih drož in skrbite za primerno kiselno temperaturo v kleti 12 do 15 stopinj Celzija.

Če vino rjavi, ga morate poprej ozdraviti kakor smo pisali v zadnji številki o porjavenju.

Če je pa vino zdravo in tudi popolnoma pokipelo, tedaj je najbrže krivo, da ste želatine vinu preveč dodali in je čistilo v vinu obtičalo. V tem slučaju čistite vino s špansko prstjo, ki jo dobite v drogeriji v obliki sivega, ajdovi moki podobnega prahu. Španske prsti vzamete na 1 hl vina 100 do 500 gramov; koliko, pa se najbolje določi z majhno predskušnjo. Kako se to napravi, pa najdete v strokovnih knjigah ali vprašajte najbližnjega vinarskega strokovnjaka, sicer bi Vam morali tukaj napisati cele pole, za kar pa nimamo prostora.

S. V. v L. Prejšnji lastnik in njegova žena imata pisano stanovanje na posestvu. Če žena umrje in se vdovec zopet poroči, ali ima pravico sedanja žena tudi tukaj stanovati? — Stanovanje je pisano obema. Vsak ga sme v celoti uporabljati, če tudi eden, v tem slučaju žena, umrje. Torej sme v svoje stanovanje vzeti sedanjo ženo.

A. C. v J. Ali smem izvrševati trgovino na obrtni list drugega? — Smete, toda prijaviti mora firma poslovodjo, ki ima vse pogoje za samostojnega trgovca. Pogodbe s trgovcem pa ne delajte sami, da kje ne izpodleti.

J. P. v Str. t. Ali je za strojno pletenje potreben obrtni list? — Če pletete na lasten račun in sami prodajate, potem da. Ako pa ste od kake pletarne dobili stroj in delate na njen račun, ste samo delavec in le oni potrebuje obrt.

J. Č. v J. Ali res sme pošta zaprta pisma za inozemstvo odpirati? — Odpirati sme samo ona pisma, ki jih oddate priporočeno, pa še to vpriču vas, oziroma vi morate odprto oddati, da pogleda, če je denar notri. Citati pism ni dovoljeno, zato se mora pred vami pismo zalepiti. Navadna pisma grede zaprta kot dosedaj.

J. S. v Tr. Kako zatrem žitnega molja? — Ta škodljivec je zelo nadležen in se hitro množi. Zato se odloči, da ga temeljito zatres. Splošne snage, zraka in svetlobe se žitni žužek boji. Zato skrbi za znažno, svetlo in zračno žitnico. Žito naj ne bo preveč na debelo nasuto. Preden daš žito v mlin, segreg ga v peči. Če so žužki že v žitnem kupu, daj žito presejati, škodljivce pa zažgi. V cunjo zavij vročo opeko in jo položi v žito. Pod njo se bodo žužki nabrali, poberi jih in pokončaj! Da boš vse delo temeljito opravil, pokončaj žužka sedaj, ko se je iz zimskega spanja zbudil ter se plodi, julija, ko bo prvi nov zarod in septembra, ko bo tudi nov zarod! Pa snaga, kot smo že omenili!

M. P. v Tr. Imamo preozko cesto, mejaša je pa ne pustita razširiti. — Kakor je iz poročila razvidno, to ni občinska cesta. Če bi bila občinska, bi jo občina morala razširiti. Če je privatna in imate vi pravico po njej voziti, vozite, bosta mejaša že uvidela, da je treba spozumno cesto primerno razširiti.

F. K. v M. Vino sem prodajal po pet litrov, ali ljudje so ga pili v veži naše hiše, kjer imam klet. Plačati moram kazen. — Glede tega smo dajali že polno navodil in tudi sedaj je po vseh občinah bilo znova razglašeno. Vas je kdo po nepotrebem naznanil. Zoper kazen se pritožite na finančno ravateljstvo, češ, da niste vedeli, kako je, ker so časopisi tako različno poročali. Pritožbo kolekujte s 5 Din.

S. A. v P. Pri nas potrebujemo cisterno za vodo. Kam se naj obrnem za pomoč? — Več občanov skupaj naj gre na občino, ki se v vašem imenu obrne na Higijenski zavod v Ljubljani.

Isti. Ali daje banovina pomoč za cementne gnojne jame? — Vložite prošnjo potom občine, ako je še kaj denarja v Ljubljani pri banovini.

D. M. v O. Kako preženem ščurke? — Poišči luknjice, iz katerih ščurki prilezejo zvečer. Pred te luknjice natrosi prahu, ki ga dobiš iz zdrobljenega sladkorja in boraksa. Boraks kupiš v prodajalni. V enakih delih zmešaj boraks in sladkor, zjutraj bodo ščurki kakor pijani ležali. Pometi jih in vrži na ogenj.

J. Č. v P. Moj sosed ima pravico do moje poti, ali jo lahko odstopa drugim. — Ne, ima jo le za sebe, oziroma svoje ljudi in za svoje vožnje.

*

Razno.

Odkod je priromala poljedelska kriza? Poljedelska kriza se je začela v hujši meri kazati leta 1927 v Ameriki in je od tamkaj zajela vse poljedelske države. Amerika je bila primorana, da je odložila odvišek svojega poljedelskega proizvoda v Evropi in tedaj se je pojavil velik padec cen kmetijskih pridelkov in istočasno je nastopilo napačno razmerje med cenami kmetijskih in industrijskih predmetov. Ako pogledamo razmerje izdatkov kmeta v povojnem času in danes, vidimo, da so se zvišali od 100% na 168%, med tem ko so pa padle cene od 100% na 49%. V primeri s tem pa je cena strojem narasla nad 300%. Ta dejstva nam kažejo, kako so se obrnile cene kmetijstvu v škodo. Radi tega razmerja je onemogočeno dobičkanosno gospodarjenje.

Visoki tečaj dinarja in vrednost zemljišč. Glavni predmet prezadolžitve pri kmetu je zemljišče. Glede zadolžitve zemljišč je igrala denarna nesigurnost

v povojnem času glavno vlogo. Naš denar se je v času, ko je ponehalo preplavljenje s papirnatim denarjem, hitro dvignil. Ali pa je imel ta dvig dinarja kake posledice na porast vrednosti zemljišč? V času najnižjega tečaja dinarja je stal pri nas en ha dobro obdelane zemlje krog 20.000 Din, a danes ga dobimo za približno 5000 Din. Kaj to pomeni? Če bi bil naš kmet v času najnižjega tečaja dinarja prodal 1 ha zemlje in ta izkupiček naložil v posojilnico, bi si sedaj lahko kupil 4 krat toliko površino iste zemlje. Znano je, da je danes merilo vrednosti zlato. Ako bi pa bil kmet kupil za prodan 1 ha zemlje svojčas, to je pri najmanjši vrednosti dinarja zlato in tega shranil, bi imel danes isto množino zlata. Ker je pa naložil denar v hranilnico, lahko kupi danes za isti denar dvainpolkrat toliko zlata. Iz tega sklepamo, da je vrednost dinarja umetno povečana.

Ali piti v vročini škoduje? Škoduje samo tedaj, ako potem razgreta počivaš, ako pa naprej delaš, ne škodi. Seveda ne smeš piti premrzle pijače. Kdor je veliko na vročini in se veliko poti, mora celo piti, seveda zadostuje tudi voda, ker sicer se mu vsled vročine začne kri strjevati in se nazadnje vnamejo možgani od vročine.

Važna knjiga za vse, ki imajo opravka z vinom. Splošna kriza zelo občutno tlači tudi naše vinarstvo. Pridelka je mnogo in še prav dobrega, toda večina tega blagoslova je še v kletih, izvoza ni, kupecev ni in vinogradnik s strahom razmišlja, kaj bo, če pojde tako naprej. Vinarstvo je za našo državo vsekakor veljavno v narodno-gospodarskem oziru, saj imamo v Jugoslaviji okrog 100.000 ha vinogradov, katerih letni pridelek se ceni na eno milijardo Din! Samo dravska banovina ima okrog 25.000 ha vinogradov. Jasno je tedaj, da je vinarstvo življenjskega pomena za tisoče in tisoče naših državljanov, posebno pa še Slovencev in da je treba vse moči združiti, da se doseže še boljša kvaliteta naših vin, da se istim zopet utrdi stara njihova slava in jim zopet odpre pot v tujino. Za uresničenje tega namena je bil pač skrajno potreben vinski zakon, ki smo ga nedavno (18. decembra 1929) dobili in ki ima v svoji, priznani izborni sestavi namen, ščititi in dvigniti naše vinarstvo ter biti tako vinorejcu, kakor krčmarju in vinskemu trgovcu v oporo in pomoč. Vsakemu, ki ima kakorkoli opraviti z vinom, je pač nujno potrebno, da se temeljito pouči o določbah tega zakona, ker le tedaj si bo vedel obrniti v prid njegove dobrote in se izogibati njegovih, sicer dobro mišljenih ostrin. Kakor nalašč prav nam torej pride pravkar izdana knjiga našega strokovnjaka Andreja Žmavca: **Vinski zakon in kletarski vedež** (se dobi vezana za 50 Din v vseh knjigarnah), ki vsebuje na 176 straneh vinski zakon z mnogimi pojasnili, pravilnik, važnejša določila iz kontrolne službe in tudi resnično oceno samorodnic, ki so tako zelo oškodovale dober glas naših vin. Tako vinogradnikom, kakor krčmarjem bo še posebno dobrodošel drugi del knjige: **Kletarski vedež z najvažnejšimi strokovnimi navodili o kletarstvu sploh, torej o ravnanju z zdravim in bolanim vinom, o kleti in vinski posodi in še o marsičem, kar bi naj vedel vsak vinorejec, vsak krčmar.** Vsem, ki imajo kakorkoli opraviti z vinom, torej tudi tistim, ki ga radi pijejo, se ta umestna knjiga lahko z mirno vestjo prav toplo priporoča. — M.